

22. Bölüm

ADÖLESANLARDA ENGELLİ OLUŞ

Satu TUFAN¹

Şeyma SOYANIT²

H. Demet CABAR³

| 1. GİRİŞ

Engellilik insan hayatında var olabilen bir durumdur. Bireyler yaşamalarının bir döneminde geçici ya da kalıcı olarak bir yetersizlik yaşayabilir ve aktivitelerini gerçekleştirmede zorluklarla karşılaşabilirler. Engellilikte bir özür ya da yetersizlik nedeniyle yaşa, cinsiyete, sosyo-kültürel etmenlere ilişkin bireyden beklenen rollerin yapılamaması ya da sınırlı yapılması durumu vardır. Engellilik ile birlikte yetersizlik ve özürlülük ifadeleri ile de karşılaşılır. Yetersizlik; doku, organ, ekstremit ve vücuttaki anatomik, fizyolojik, psikolojik yapı ve işlevlerin anormalliğini ya da kaybını içerir. Özürlülük; yetersizlik sonucu aktiviteleri gerçekleştirmede, normal kabul edilen davranışları yerine getirmede eksikliği, kısıtlanmayı veya fonksiyonel kapasitede azalmayı ya da kaybı içerir. Engellilik ise yetersizlik veya özürlülük sonucu gelişen, kişilerin normal yaşamını sürdürmesini engelleyen durumu içerir. Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni, Nisan 2021⁴ verilerine göre; Ulusal Engelli Veri Sisteminde kayıtlı ve hayatta olan 10-14 ve 15-19 yaş gruplarında toplamda 256,885 engelli birey olduğu belirtilmektedir.

¹ Arş. Gör., Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, stufan@sinop.edu.tr

² Arş. Gör., Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, ssoyanit@sinop.edu.tr

³ Prof. Dr., Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, dcabar@sinop.edu.tr

Engelli çocuklar günlük yaşam aktivitelerini yardım almaksızın gerçekleştirmeleri için gerekli olan solunum, yürüme, beslenme, konuşma gibi temel aktivitelerini bağımsız olarak yaparken sorun yaşayabilirler. Bu nedenle hemşire çocuğun ortopedik veya bedensel engeli doğrultusunda fizik tedavi, psikolog, nörolog, solunum terapisti, sosyal hizmet uzmanı arasında koordinasyon sağlama ve bakımı planlama rolünü üstlenebilir. Hemşire engelli çocuğun engel durumu, becerilerini geliştirme aktiviteleri hakkında anne ve babanın bilgi eksiliğini gidermeli ve destek olmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Bilsin E, Başbakkal Z. Dünya'da ve Türkiye'de Engelli Çocuklar. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 2014;30(2) 65-78.
2. Kayhan M, Ünlüoğlu İ. [Adölesan ve Engellilik]. Aydoğan Ü, editör. Adölesan Sağlığı ve Sorunları- II. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2018.p.41-45.
3. International Classification Of Impairments, Disabilities and Handicaps (ICIDH): A Manual of Classification Relating To The Consequences of Diseases. Geneva: World Health Organization; 1980. Erişim Adresi: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/41003/9241541261_eng.pdf?sequence=1 Erişim Tarihi: 10.06.2021
4. Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni. Nisan, 2021. Erişim Adresi: https://www.aile.gov.tr/media/78170/eyhgm_istatistik_bulteni_nisan_2021.pdf Erişim Tarihi: 10.07.2021
5. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Tüketici Hizmetleri, Engelli Bireyler 762SHD026, 2011. Ankara. Erişim Adresi: http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Engelli%20Bireyler.pdf Erişim Tarihi: 10.07.2021
6. Vurgun Ş. Engelli Bireylere Yönelik Alınan Önlemlerin ve Mesleki Eğitimin Uygulamadaki Mevzuat Işığında Değerlendirilmesi: Zonguldak İli Örneği. Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi 2015;11(1),177-199.
7. Malapela RG, Thupayagale-Tshweneagae G. Transition Possibilities for Adolescents with Intellectual Disabilities into Adulthood. In Learning Disabilities-Neurological Bases, Clinical Features and Strategies of Intervention. IntechOpen. 2020. DOI: 10.5772/intechopen.89174
8. Maxey M, Beckert TE. Adolescents With Disabilities. Adolescent Research Review 2017;2(2), 59-75.
9. Yatkın Ş. Görme ve Ortopedik Engelli Ergenlerin Özsaygı Düzeylerinin Kendilerine Yönelik Toplumsal Tutumları Algılamalarına Etkisi. Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi 2015;5(9).1-12.
10. American Acedemy of Child and Adolescent Psychiatry, 2018. Intellectual Disabilities. Erişim Adresi: https://www.aacap.org/AACAP/Families_and_Youth/Facts_for_Families/FFF-Guide/Children-with-an-Intellectual-Disability-023.aspx, Erişim Tarihi: 07.06.2021
11. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2014a). Zihinsel Engelli Çocuklar, Aile Eğitim Rehberi. Ankara. Erişim Adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/1519/zihinsel-engelli-cocuklar.pdf>
12. Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP) Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Zihinsel Engelliler. Ankara. 2007.
13. Tekinarslan İÇ. [Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrenciler]. Diken İH, editör. Özel Eğitime Gerek-sinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim. Ankara: Pegem Akademi. 20. Baskı, 6. Bölüm, 2021. p.143-172.

14. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. 2006. Erişim Adresi: https://orgm.meb.gov.tr/alt_sayfalar/mevzuat/Ozel_Egitim_Hizmetleri_Yonetmeliği_son.pdf, Erişim Tarihi: 10.07.2021
15. Yıldırım Sarı H. [Engelli Çocukların Hemşirelik Bakımı]. Conk Z, Başbakkal Z, Bal Yılmaz H, Bolışık B, editör. Pediatri Hemşireliği, Akademisyen Kitabevi, Ankara 2013, s.882-885.
16. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Çocuk Gelişimi, 2015. Zihinsel Engelliler. Ankara. Erişim Adresi: http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Zihinsel%20Engelliler.pdf, Erişim Tarihi:07.06.2021
17. Yıldırım Doğru SS. [Zihinsel Yetersizliği Olanlar ve Eğitimleri]. Şahbaz Ü, editör. Özel Eğitim ve Kaynaştırma. Ankara: Anı yayıncılık. 2. Baskı, 6. Bölüm, 2015. p.182-220.
18. Masi G. Psychiatric Illness TN Mentally Retarded Adolescents: Clinical Features. Adolescence 1998;33(130), 425-425.
19. Tekinarslan İÇ, Eratay E. Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylerin Ergenlik Dönemine Uyum Sürecinde Ebeveyn Davranışlarının İncelenmesi. Education Sciences 2013;8(3), 363-374.
20. Gürbüz S, Eratay E. Ergenlik Dönemindeki Zihin Yetersizliği Olan Çocukların Cinsel Gelişim Özellikleri Ölçeğinin Geliştirilmesi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2020;20(2),1206-1221.
21. Öncü E, Aktaş G, Vayisoğlu SK, Karakuş E. Zihinsel Engelli Ergenlerin Cinsel Gelişim Özellikleri Ve Ailelerin Yaşadığı Güçlükler: Tanımlayıcı Çalışma. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi 2019;12(3), 413-425.
22. Kırman A, Yıldırım Sarı H. Health Status of Hearing-Impaired Children and Adolescents. International Journal Of Nursing Practice 2013;19(3), 233-240.
23. T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Aile Eğitim Rehberi, İştirme Özürlüler, 2008, Mattek Matbaacılık. Ankara. ISBN: 978-975-194185-5.
24. Kemaloğlu Y. [İştirme Yetersizliği: Tanım, Sınıflama, Yaygınlık ve Nedenler]. Gürgür H, Şafak P, editör. İştirme ve Görme Yetersizliği (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi. 2020. s.26-29.
25. World Health Organization: Prevention of blindness and deafness. 2021 Erişim Adresi: https://www.schwerhoerigen-netz.de/fileadmin/user_upload/dsb/Dokumente/Information/Politik_Recht/Hoergeraete/who-grades-hearing.pdf Erişim tarihi: 5 Haziran 2021
26. Sekhar DL, Clark SJ, Davis MM, Singer DC, Paul IM. Parental Perspectives on Adolescent Hearing Loss Risk and Prevention, JAMA Otolaryngol Head Neck Surg 2014;140(1):22-28
27. Kırman A, Yıldırım Sarı H. İştirme Engelli Çocuk ve Adölesanların Sağlık Durumları. Güncel Pediatri 2011;9: 85-92
28. Yılmaz F, Arıkan D. İştirme Engelli Adölesanların Benlik Kavramı ve Depresyon Belirti Düzeyleri Arasındaki İlişki. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2008;11(4): 67-75.
29. Çelik F, Terkeş N, Uslular E, Şahin Ö, Savaş L, Karateke A, Duygun G, Kahraman H. Hemşirelerin İştirme Engelli Bireylere Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi, Anadolu Hem Sağ Bil Dergisi 2017;20(4):244-253.
30. Ongtangco KS, Aguila EC, Morales GMV, Alfredo R, Amores S, Diaz KGM, Lim JRJ, Vega MVDJ. D.Quality of Life of Visually Impaired Adolescents in Metro Manila. Journal of Social Health Volume 2018;1(1). 89- 110.
31. Açıl D, Ayaz S. Screening of Visually Impaired Children For Health Problems. Asian Nursing Research 2015;9(4), 285-290.
32. Ayyıldız E. Görme Engelli Çocuk ve Ergenlerin Hakları. Engelli Çocuk ve Ergenlerin Hakları El Kitabı. (Hazırlayan Adnan Kulaksızoğlu) İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları:86. 1.Türkiye Çocuk Hakları Kongresi, Yayın Dizisi:11. 2011. p. 101-112.
33. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2014b). Görme Engelli Çocuklar, Aile Eğitim Rehberi. Ankara. Erişim Adresi: <https://www.>

- ailevecalisma.gov.tr/media/5632/gorme-engelli-cocuklar-aile-egitim-rehberi-link-indirmek-icin-tiklayiniz.pdf Erişim Tarihi: 10.07.2021
34. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, 2013. Görme Engelliler. Ankara Erişim Adresi http://ismek.ist/files/ismekOrg/file/2016_hbo_program_modulleri/G%C3%B6rmeengelliler.pdf Erişim Tarihi: 05.07.2021
 35. Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Aileler İçin Rehber Kitapçık. Görme Yetersizliği Olan Bireyler. (Yazarlar: Dr. Tamer Karakoç, Sibel Çelik). Diken İH, Ağar M, editör. Baskı ve Cilt: Afşar Ofset. Erişim Adresi: https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_02/04102429_GORME_YETERSIZLYYY_OLAN_BYREYLER_TR.pdf Erişim Tarihi: 10.07.2021, ISBN: 978-975-11-5499-6
 36. Şafak P, Demiryürek P. Görme Yetersizliği Olan Çocuklar. Şahbaz Ü, editör. [Özel Eğitim ve Kaynaştırma]. Ankara: Anı yayıncılık. 2. Baskı, 2. Bölüm, 2015. p.32-68.
 37. Karaca S, Özalpın G. Görme Engelli Ergenlerle Yürütülen Yapılandırılmış Bir Grup Eğitiminin Etkinliği. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi 2010;3(1), 3-14.
 38. Konrot A. [Sözel Dil ve Konuşma Sorunları]. Eripek S, editör. [İlköğretim Öğretmenliği Lisans Tamamlama Programı, Özel Eğitim]. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Bölüm 7. 1998; p.93-104.
 39. Learning disabilities (LD) OnLine. (2021). Erişim tarihi: 10 Haziran 2021, website: <http://www.ldonline.org/article/6336/>
 40. Şahin Z. İlkokul Öğrencilerinde Dil ve Konuşma Bozukluğunun Öğrencilerin Öz güvenleri Üzerine Etkisi: 50. Yıl Ortaokulu ve Dilkonmer Örneği. 2016: Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
 41. Kardaş B, Kardaş Ö, Erermiş HS. Konuşma (iletişim) bozukluklarında prognoz, prognostik faktörler ve erken tedavinin etkisi. Erermiş HS, editör. Çocuk ve Gençlik Çağı Ruhsal Hastalıklarında İzlem ve Süreç: Prognostik Faktörler ve Erken Tedavi Yaklaşımlarının Etkisi. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2019. p.46-
 42. Im-Bolter N, Cohen NJ. Language Impairment and Psychiatric Comorbidities. Pediatric Clinics of North America 2007; 525-542
 43. Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Dil ve Konuşma Bozukluğu Olan Bireyler, Aileler İçin Rehber Kitapçık (2021, 4 Şubat). (Yazarlar: Dr. Sema Uz Hasırcı, M. Ömer Arvas). Diken İH, Ağar M, editör. Baskı ve Cilt: Afşar Ofset. Erişim Adresi: https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_02/04102341_DYL_VE_KONUYYMA_BOZUKLUYU_OLAN_BYREYLER_TR.pdf Erişim Tarihi: 16.07.2021
 44. Individuals with Disabilities Education Act (IDEA), 2021. Erişim Adresi: <https://sites.ed.gov/idea/regs/b/a/300.8/c> Erişim tarihi: 07.07.2021
 45. Weiss TC. Children and Orthopedic Impairments, Disabled World. 2017, Erişim Adresi: <https://www.disabled-world.com/disability/children/orthopedic-impairments.php> Erişim tarihi: 07.07.2021
 46. Akoğlu, G. [Özel Eğitim ve Kaynaştırma]. Şahbaz Ü, editör. Ortopedik Yetersizlikler ve Süreçten Hastalıklar. Ankara: Anı yayıncılık. 2. Baskı, 2. Bölüm, 2019. p.131-171
 47. Geçkil E, Çetinkaya Ş, Cabar D. [Çocuklarda Kas İskelet Sistemi Hastalıkları, Yaralanmaları ve Hemşirelik Bakımı]. Conk Z, Başbakal Z, Bal Yılmaz H, Bolışık B, editör. Pediatri Hemşireliği, Akademisyen Kitapevi, Ankara, 2013, s. 703-739.
 48. Şahin S. Ortopedik Engelli Çocuklar, (Edt: Metin, N.) Özel Gerekli Çocuklar. Anı Yayıncılık. 2018. p. 227-254
 49. Biastro L, Frank H, Larwin KH. Looking at the Social Activity for Adolescents with Orthopedic Impairments. International Journal of Evaluation and Research in Education 2015;4(3): 106-111.

50. Kaner S. Ortopedik Engelli ve Engelli Olmayan Erkek Ergenlerde Benlik Saygısı ve Beden İmajı. Özel Eğitim Dergisi 2000;2(4): 13-22.
51. Özata M, Karip M. Engelli Bireylerin Sağlık Hizmetleri Kullanımında Yaşadıkları Sorunlar: Konya Örneği. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 2017; 20(4): 409-427
52. Yayan EH, Düken ME, Dağ, YD. [Engellilik Modelleri Çerçevesinde Engelli Çocuğa Yaklaşım]. Taşhan ST, Erci B, editör. Her Yönüyle Engellilik. Elazığ: Nobel Tıp Kitapevi 2018. p.170-182.
53. Aykanat Girgin B, Balcı S. Fiziksel Engelli Çocuk ve Ailesinin Evde Bakım Gereksinimi, Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi 2015; 4(2): 305-317